

ابوظفیل عامر بن وائله لیثی قرشی

ابوظفیل عامر بن وائله لیثی قرشی

مشخصات فردی

نام کامل	ابوظفیل عامر بن وائله (وائله) لیثی
کنیه	أبو ظفیل
نسب/قبیله	أبو ظفیل، عامر بن وائله بن عبدالله بن عمیر (یا عمرو) بن جابر ابن حمیس (جخش) بن جُدی (جُرّی) بن سعد بن لیث کنانی، <u>بنی‌کنانه</u>
تاریخ و مکان درگذشت	<u>سال ۱۰۰ قمری در مکه</u>

مشخصات دینی

نقش‌های برجسته	شاعر و <u>صحابی پیامبر اسلام</u> و از یاران <u>علی بن ابیطالب</u>
دیگر فعالیت‌ها	قیام بر علیه <u>بنی‌امیه</u> به همراه <u>مختار ثقفی</u> و سپس <u>ابن اشعث</u>

ابوظفیل عامر بن وائله لیثی، صحابی پیامبر اسلام (صلی‌الله‌علیه‌آله) و از یاران علی بن ابیطالب (علیه‌السلام) بود که بعدها به مختار ثقفی پیوست و بعد از شهادت مختار، همراه ابن اشعث بر علیه بنی‌امیه قیام کرد. او سرانجام به سال ۱۰۰ قمری در مکه درگذشت.

فهرست مندرجات

- ۱ - معرفی اجمالی
- ۲ - اصل و نسب
- ۳ - ولادت و وفات
- ۴ - اصحاب امام علی
- ۵ - نقل حدیث
- ۶ - زندانی در شعب
- ۷ - اصحاب مختار ثقفی
- ۸ - همراهی با ابن اشعث
- ۹ - سخنوری و آثار ادبی
- ۱۰ - فهرست منابع
- ۱۱ - پانویس
- ۱۲ - منبع

معرفی اجمالی

ابوظفیل، عامر بن وائله بن عمرو لیثی کنانی قرشی، شاعر بنی‌کنانه و از سرداران و مهتر کنانه بود. او پیامبر اکرم (صلی‌الله‌علیه‌آله) را درک و نه حدیث از حضرتش نقل کرد. عامر در بعضی نبردهای علی بن ابیطالب (علیه‌السلام) پرچمدار آن حضرت بود و در عین حالی که دوستدار علی بود، به فضل شیخین (ابوبکر و عمر) نیز اعتراف داشت، اما علی را بر آن دو مقدم می‌داشت. وائله در زمانی که مختار ثقفی در عراق به خون‌خواهی حسین علیه بنی‌امیه برخاست، به وی پیوست و آن‌گاه که مختار کشته شد، انزوا را برگزید تا اینکه همراه ابن اشعث قیام کرد. او پس از ملجرای ابن اشعث تا زمان عمر بن عبدالعزیز زندگی کرد و سرانجام در مکه درگذشت. می‌گویند: او آخرین صحابه‌ای بود که از دنیا رفت.^[۱]

^[۱] زرکی، خیرالدین، الاعلام، ج ۳، ص ۲۵۵.

^[۲] ابو الفرج اصفهانی، علی بن حسین، الاغانی، ج ۱۵، ص ۱۰۱.

^[۳] ابن حجر عسقلانی، احمد بن علی، تهذیب التهذیب، ج ۵، ص ۸۲.

^[۴] ابن سعد بخدای، محمد بن سعد، طبقات الکبری، ج ۶، ص ۱۲۹.

^[۵] ابن حجر عسقلانی، احمد بن علی، الاصابه فی تمییز الصحابه، ج ۷، ص ۱۹۳.

أبوطفيل، عامر بن وثالة بن عبدالله بن عمير (يا عمرو) بن جابر ابن حميس (جخش) بن جندی (جُزَى) بن سعد بن ليث كنانى (٣- پس از ۱۰۰ق/ ۶۲۴- ۷۱۸ م)، صحابى پیامبر، شاعر و از ياران برجسته امامان شيعه بود.

ولادت و وفات

او در سال جنگ احد زاده شد و ۸ سال آخر زندگانی پیامبر را درک کرد.

[۴] بخارى، محمد بن اسماعيل، التاريخ الكبير، ج ۶، ص ۴۴۶.

[۷] اتابكى، يوسف بن تغرى، النجوم الزاهرة فى ملوك مصر و القاهرة، ج ۱، ص ۲۴۳.

[۸] ابن قتيبه، عبدالله بن مسلم، المعارف، ص ۳۴۱.

[۹] ابن حبان، محمد، كتاب الثقات، ج ۳، ص ۲۹۱.

[۱۰] ابواسحاق، فيروز آبادى شيرازى، طبقت الفقهاء، ج ۱، ص ۵۳.

[۱۱] ابن حجر عسقلانى، احمد بن على، تهذيب التهذيب، ج ۵، ص ۸۲.

اصحاب امام على

ابوظيفل در زمان خديفة بن يمان به كوفه و سپس به مدائن رفت. وي مدت‌ها در مصاحبت على بن ابى طالب (عليه‌السلام) مى‌زيست و از ياران بسيار صالح و وفادار او و از كسانى بود كه از آن حضرت كسب علم مى‌كردند. در تمام جنگ‌هاى امير المؤمنين على (عليه‌السلام) شركت داشت.

[۱۲] يعقوبى، احمد بن اسحاق، تاريخ يعقوبى، ج ۲، ص ۲۱۳-۲۱۴.

[۱۳] ابن قتيبه، عبدالله بن مسلم، المعارف، ص ۳۴۱.

[۱۴] ابن عبدالبر، يوسف بن عبدالله، الاستيعاب فى معرفة الاصحاب، ج ۴، ص ۱۶۹۶.

[۱۵] خطيب بخدادى، احمد بن على، تاريخ بغداد، ج ۱، ص ۵۵۹.

بعد از شهادت على (عليه‌السلام) به مكه بازگشت و تا آخر عمر همانجا مقيم شد.

[۱۶] خطيب بخدادى، احمد بن على، تاريخ بغداد، ج ۱، ص ۵۵۹.

[۱۷] ابن عبدالبر، يوسف بن عبدالله، الاستيعاب فى معرفة الاصحاب، ج ۴، ص ۱۶۹۶.

نقل حديث

ابوظيفل احاديث معدودى از رسول اكرم (صلى الله عليه وآله وسلم)

[۱۸] ابن عدى جرجانى، عبدالله، الكامل فى ضعفاء الرجال، ج ۶، ص ۱۶۱.

[۱۹] ابن عبدالبر، يوسف بن عبدالله، الاستيعاب فى معرفة الاصحاب، ج ۲، ص ۷۹۸.

و احاديث فراوانى از اصحاب بزرگ پیامبر مانند خديجه، معاذ بن جبل و ابن مسعود

[۲۰] ابن حجر عسقلانى، احمد بن على، تهذيب التهذيب، ج ۵، ص ۸۲.

و نيز امام على و امام حسن مجتبى و امام سجاد (عليه‌السلام) روايت کرده است.

همچنين به موجب خبرى كه در اصول كافى آمده، از حضرت باقر (عليه‌السلام) و نيز به استناد خبرى كه در علل الشرايع قيد شده، از حضرت صادق (عليه‌السلام) حديث نقل کرده است كه بديهى است روايت او از امام جعفر صادق (عليه‌السلام) پيش از امامت او و در دوران امامت امام باقر (عليه‌السلام) بوده است.

[۲۱] كلظمى، عبدالنبي، تكلمة الرجال، ج ۲، ص ۴.

زندانی در شعب

در ۶۸۵ق/ ۶۸۵ م اين زبير از محمد بن حنفیه بيعت خواست، چون او از بيعت خوددارى كرد، اين زبير او را به همراه عده‌اى از يارانش، از آن جمله ابوظيفل، در شعب بنى هاشم به زندان انداخت. ابوظيفل تا قيامت مختار بن ابى عبید ثقفى در زندان بود.

[۲۲] شيبانى، خليفة بن خياط، تاريخ خليفة، ج ۱، ص ۲۶۲.

اصحاب مختار ثقفى

پس از آن در قيام مختار به خوانخواهى حسين بن على (عليه‌السلام) شركت كرد و پرچمدار سپاه او بود.

[۲۳] ابن قتيبه، عبدالله بن مسلم، المعارف، ص ۳۴۱.

[۲۴] ابن كثير، اسماعيل بن عمر، البدايه و النهايه، ج ۹، ص ۲۱۵.

او را به سبب شركت در قيام مختار ثقفى، كيسانى دانسته اند،

[۲۵] طوسى، محمد بن حسن، اختيار معرفة الرجال، ج ۱، ص ۳۰۸.

اما شركت او در اين قيام دليلى بر كيسانى بودن او نمى‌تواند باشد.

[۲۶] قاضى، و داد، الكيسانية فى التاريخ و الأندب، ج ۱، ص ۳۰۹-۳۱۱.

ابوطیفیل چنین که خود در مجلس معاویه بن ابوسفیان گفته، در واقعه قتل عثمان حاضر بوده، ولی در آن شرکت نداشته است.

[۱۲۷] بلاذری، احمد بن یحیی، انساب الاشراف، ج ۵، ص ۹۲.

و هم نزد او، بر دوستی خلل ناپذیر خود نسبت به علی (علیه السلام) تأکید کرده است.

[۱۲۸] ابوالفرج اصفهانی، علی بن حسین، الاغانی، ج ۱۵، ص ۱۰۲.

او و فرزندش طفیل، در قیامی که **عبدالرحمن ابن اشعث** بر ضد **حجاج** آغاز کرده بود، شرکت داشتند و در جنگی که در **محرم** ۸۲ میان آن دو در گرفت، پسرش طفیل کشته شد و ابوطیفیل در رثای او شعری سرود.

[۱۲۹] ابن اثیر، علی بن محمد، الکامل، ج ۴، ص ۴۶۲.

[۱۳۰] ابن اثیر، علی بن محمد، الکامل، ج ۴، ص ۴۶۷-۴۶۸.

سخنوری و آثار ادبی

ابوطیفیل مردی سخنور و فصیح بود؛ منابع تاریخی نمونه‌ای از سخنان او را که در مجلس معاویه بیان داشته، آورده‌اند.

[۱۳۱] ابن قتیبه، عبدالله بن مسلم، المعارف، ص ۳۴۱.

[۱۳۲] تستری، محمد تقی، قاموس الرجال، ج ۱۱، ص ۳۸۱.

شعر او مانند اشعار **عهد جاهلی** منسجم و حماسی و غالباً در مفاخره و رثاست و نمونه‌هایی از آن بطور پراکنده در منابع ادبی آمده است.

[۱۳۳] مرزبانی، محمد بن عمران، اخبار شعراء الشيعة، ج ۱، ص ۲۵-۲۷.

[۱۳۴] امین عاملی، سیدمحسن، اعیان الشیعة، ج ۷، ص ۴۰۸.

ظاهر آدیوان او را که کوچک است یک محقق آلمانی همراه با دیوان طرماح به طبع رسانیده و آنگاه کرنکو هر دو را به انگلیسی ترجمه کرده است. **عبدالعزیز بن یحیی جلودی** (۲۵/۳۰۲ق/۹۱۴م) کتابی به نام اخبار ابی الطفیل، درباره سرگذشت او تألیف کرده

[۱۳۵] آقابرزگ تهرانی، محمدحسن، الذریعة الی تصانیف الشیعة، ج ۹، ص ۴۳.

که طیب عشاش تونسسی این اثر و اشعار او را در ۳۷ صفحه در حویلت جامعة التونسیه در ۱۹۷۳ ن به چاپ رسانیده است.

[۱۳۶] زرکی، خیرالدین، الاعلام، ج ۳، ص ۲۵۶.

فهرست منابع

- (۱) آقابرزگ، الذریعة.
- (۲) ابن اثیر، الکامل.
- (۳) ابن تعزی بردی، النجوم.
- (۴) ابن حبان، محمد، کتاب الثقات، حیدرآباد دکن، ۱۳۹۷ق/۱۹۷۷ م.
- (۵) ابن حجر عسقلانی، احمد بن علی، تهذیب التهذیب، حیدرآباد دکن، ۱۳۲۶ ق.
- (۶) ابن عبدالبر، یوسف بن عبدالله، الاستیعاب فی معرفة الاصحاب، به کوشش علی محمد بجاوی، قاهره، ۱۳۸۰ ق/۱۹۶۰ م.
- (۷) ابن عدی جرجانی، عبدالله، الکامل فی ضعفاء الرجل، بیروت، ۱۴۰۵ ق/۱۹۸۵ م.
- (۸) ابن قتیبه، عبدالله بن مسلم، المعارف، به کوشش ثروت عکاشه، قاهره، ۱۹۶۰ م.
- (۹) ابن کثیر، البداية.
- (۱۰) ابواسحاق شبرازی، طبقت الفقهاء، به کوشش احسان عیلس، بیرون، ۱۴۰۰ ق/۱۹۷۹ م.
- (۱۱) ابوالفرج اصفهانی، الاغانی، بولاق، ۱۲۸۵ ق.
- (۱۲) امین، محسن، اعیان الشیعة، به کوشش حسن امین، بیروت، ۱۴۰۳ ق/۱۹۸۳ م.
- (۱۳) بخاری، محمد بن اسماعیل، التاريخ الكبير، حیدرآباد دکن، ۱۳۹۰ ق/۱۹۷۰ م.
- (۱۴) بلاذری، احمد بن یحیی، انساب الاشراف، به کوشش احسان عیلس، بیروت، ۱۴۰۰ ق/۱۹۷۹ م.
- (۱۵) تستری، محمد تقی، قاموس الرجال، تهران، ۱۳۸۲ ق/۱۹۶۲ م.
- (۱۶) خطیب بغدادی، احمد بن علی، تاریخ بغداد، قاهره، ۱۳۴۹ ق.
- (۱۷) خلیفة بن خیاط، تاریخ، به کوشش سهیل زکار، دمشق، ۱۹۶۷ م.
- (۱۸) زرکی، اعلام.
- (۱۹) طوسی، محمد بن حسن، اختیار معرفة الرجل، به کوشش حسن مصطفوی، مشهد، ۱۳۴۸ ش.
- (۲۰) قاضی، وداد، الکیسانة فی التاريخ و الأندب، بیروت، ۱۹۷۴ م.
- (۲۱) کاظمی، عبدالنبی، تکملة الرجال، به کوشش محمد صادق بحر العلوم، نجف، مطبعة الآداب.
- (۲۲) مرزبانی، محمد بن عمران، اخبار شعراء الشيعة، تلخیص محسن امین، به کوشش محمد هادی امینی، نجف، ۱۳۸۸ق/۱۹۶۸ م.
- (۲۳) یعقوبی، احمد بن اسحاق، تاریخ، بیروت، دار صادر.

۱. ↑ زرکلی، خیر الدین، الاعلام، ج ۳، ص ۲۵۵.
۲. ↑ ابو الفرج اصفهانی، علی بن حسین، الاغانی، ج ۱۵، ص ۱۰۱.
۳. ↑ ابن حجر عسقلانی، احمد بن علی، تهذیب التهذیب، ج ۵، ص ۸۲.
۴. ↑ ابن سعد بغدادی، محمد بن سعد، طبقات الکبری، ج ۶، ص ۱۲۹.
۵. ↑ ابن حجر عسقلانی، احمد بن علی، الاصابه فی تمییز الصحابه، ج ۷، ص ۱۹۳.
۶. ↑ بخاری، محمد بن اسماعیل، التاریخ الکبیر، ج ۶، ص ۴۴۶.
۷. ↑ اتابکی، یوسف بن تغری، النجوم الزاهرة فی ملوک مصر و القاهرة، ج ۱، ص ۲۴۳.
۸. ↑ ابن قتیبه، عبدالله بن مسلم، المعارف، ص ۳۴۱.
۹. ↑ ابن حبان، محمد، کتاب الثقات، ج ۳، ص ۲۹۱.
۱۰. ↑ ابواسحاق، فیروز آبادی شیرازی، طبقات الفقهاء، ج ۱، ص ۵۳.
۱۱. ↑ ابن حجر عسقلانی، احمد بن علی، تهذیب التهذیب، ج ۵، ص ۸۲.
۱۲. ↑ یعقوبی، احمد بن اسحاق، تاریخ یعقوبی، ج ۲، ص ۲۱۳-۲۱۴.
۱۳. ↑ ابن قتیبه، عبدالله بن مسلم، المعارف، ص ۳۴۱.
۱۴. ↑ ابن عبدالبر، یوسف بن عبدالله، الاستیعاب فی معرفة الاصحاب، ج ۴، ص ۱۶۹۶.
۱۵. ↑ خطیب بغدادی، احمد بن علی، تاریخ بغداد، ج ۱، ص ۵۵۹.
۱۶. ↑ خطیب بغدادی، احمد بن علی، تاریخ بغداد، ج ۱، ص ۵۵۹.
۱۷. ↑ ابن عبدالبر، یوسف بن عبدالله، الاستیعاب فی معرفة الاصحاب، ج ۴، ص ۱۶۹۶.
۱۸. ↑ ابن عدی جرجانی، عبدالله، الکامل فی ضعفاء الرجال، ج ۶، ص ۱۶۱.
۱۹. ↑ ابن عبدالبر، یوسف بن عبدالله، الاستیعاب فی معرفة الاصحاب، ج ۲، ص ۷۹۸.
۲۰. ↑ ابن حجر عسقلانی، احمد بن علی، تهذیب التهذیب، ج ۵، ص ۸۲.
۲۱. ↑ کاظمی، عبدالنبی، تکملة الرجال، ج ۲، ص ۴.
۲۲. ↑ شیبانی، خلیفه بن خیاط، تاریخ خلیفه، ج ۱، ص ۲۶۲.
۲۳. ↑ ابن قتیبه، عبدالله بن مسلم، المعارف، ص ۳۴۱.
۲۴. ↑ ابن کثیر، اسماعیل بن عمر، البدایه و النهایه، ج ۹، ص ۲۱۵.
۲۵. ↑ طوسی، محمد بن حسن، اختیار معرفة الرجال، ج ۱، ص ۳۰۸.
۲۶. ↑ قاضی، وداد، الکیسانیه فی التاریخ و الأدب، ج ۱، ص ۳۰۹-۳۱۱.
۲۷. ↑ بلانری، احمد بن یحیی، انساب الاشراف، ج ۵، ص ۹۲.
۲۸. ↑ ابو الفرج اصفهانی، علی بن حسین، الاغانی، ج ۱۵، ص ۱۰۲.
۲۹. ↑ ابن اثیر، علی بن محمد، الکامل، ج ۴، ص ۴۶۲.
۳۰. ↑ ابن اثیر، علی بن محمد، الکامل، ج ۴، ص ۴۶۷-۴۶۸.
۳۱. ↑ ابن قتیبه، عبدالله بن مسلم، المعارف، ص ۳۴۱.
۳۲. ↑ تستری، محمد تقی، قاموس الرجال، ج ۱۱، ص ۳۸۱.
۳۳. ↑ مرزبانی، محمد بن عمران، اخبار شعراء الشیعه، ج ۱، ص ۲۵-۲۷.
۳۴. ↑ امین علملی، سیدمحسن، اعیان الشیعه، ج ۷، ص ۴۰۸.
۳۵. ↑ آقازرگ تهرانی، محمدحسن، الذریعه الی تصانیف الشیعه، ج ۹، ص ۴۳.
۳۶. ↑ زرکلی، خیر الدین، الاعلام، ج ۳، ص ۲۵۶.

منبع

دانشنامه بزرگ اسلامی، مرکز دائرة المعارف بزرگ اسلامی، برگرفته از مقاله «ابوطیفی»، ج ۵، ص ۲۲۹۳.

عبدالسلام ترمائینی، رویدادهای تاریخ اسلام، ترجمه پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، ج ۱، ص ۲۷۸.

رده‌های این صفحه: | اصحاب امام حسن | اصحاب امام حسین | اصحاب امام سجاد | اصحاب امام علی | اصحاب مختار بن ابی عبید تقفی | تاریخ اسلام | درگذشتگان سال ۱۰۰ (قمری) |
 راویان از امام حسن مجتبی | راویان از امام سجاد | راویان حدیث از پیامبر | شاعران عصر اموی | شعرای عرب | شورشیان عصر بنی‌امیه | صحابه | محدثان قرن ۱ (قمری)